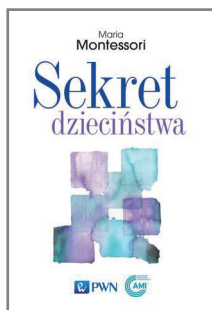

Barbara Surma

ORCID: 0000-0001-8781-7643

Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny

Dzieciństwo i jego tajemnice

Childhood and Its Secrets

Recenzja polskiego tłumaczenia książki
M. Montessori, *Sekret dzieciństwa*, tłum. Luiza
Krolczuk-Wyganowska, Wydawnictwo
Naukowe PWN, Warszawa 2018.

Polski Czytelnik zainteresowany myślą pedagogiczną Marii Montessori (1887–1952) w roku 2018 doczekał się tłumaczenia kolejnego jej dzieła opublikowanego w 1936 roku, zatytułowanego *Il segreto dell'infanzia*. Popularyzacja idei wychowawczych tej wybitnej włoskiej pedagog w naszym kraju sięga roku 1913, kiedy to wydano jej pierwszą książkę opublikowaną we Włoszech w 1909 roku *Il metodo della pedagogia scientifica applicato all'educazione infantile nelle Case dei bambini*. Trzeba zaznaczyć, że pozycja ta w 1912 roku ukazała się w językach angielskim, francuskim i rosyjskim, a już rok później również w języku polskim pod tytułem *Domy Dziecięce. Metoda pedagogii naukowej stosowana w wychowaniu najmłodszych dzieci* (Montessori 1913). W okresie międzywojennym, w wielu czasopismach naukowych publikowano artykuły na temat wychowania dziecka według jej koncepcji (Surma 2017), ale oprócz wymienionej pozycji i tekstu *Mysli przewodnie mojej metody* (Montessori 1936) dostęp do źródeł w języku polskim był niemożliwy. Dopiero w 2014 roku ukazało się polskie tłumaczenie piątego wydania *Il Metodo...*, z roku 1948, opublikowanego we Włoszech pod zmienionym tytułem jako *La scoperta del bambino* (tłum. pol. *Odkrycie dziecka*). Po roku 1989 ukazało się wiele artykułów upowszechniających i popularyzujących system pedagogiczny M. Montessori realizowany zwłaszcza w przedszkolach i szkołach, ale ze względów ekonomicznych wydanie tłumaczeń jej dzieł było utrudnione. Dlatego też recenzowana pozycja zasługuje na szczególną uwagę. Pozwala

bowiem na zapoznanie się bezpośrednio z ideą wychowania dziecka, zwłaszcza tego poniżej trzeciego roku życia, prezentowaną przez M. Montessori.

Recenzowana książka została po raz pierwszy opublikowana w 1936 roku przez wydawnictwo Desclée de Brouwer w Paryżu, pod tytułem *L'Enfant*, a następnie w Anglii już jako *Il segreto dell'infanzia*. Ta zmiana tytułu oddaje całkowicie treść zamieszczonych w niej krótkich rozważań M. Montessori. W 1938 roku opublikowano ją w Hiszpanii, a w 1939 roku w Stanach Zjednoczonych i Indiach. Włoskie tłumaczenie pojawiło się w 1938 roku, ale wydano je w Szwajcarii. Było to odzwierciedlenie sytuacji w ojczyźnie Autorki, którą Augusto Scocchera nazwał „kulturową pustynią, jaka powstała wokół M. Montessori we Włoszech” (1997: 93).

Na strukturę książki składa się 48 krótkich rozdziałów podzielonych na trzy części. W pierwszej części M. Montessori przedstawia swoje poglądy na temat dziecka i jego dzieciństwa w kontekście idei XX wieku, znanej jako ruch Nowego Wychowania – Stulecia Dziecka. Odkrywa przed dorosłym tajemnice dziecka. Przedstawia założenia biologiczne i psychologiczne rozwoju dziecka. Wyjaśnia, czym jest duchowy zarodek, jak rozumie tak zwane okresy szczególnej wrażliwości i jakie jest ich znaczenie dla rozwoju osobowości dziecka, ale też dla edukacji. Porusza także kwestię potrzeb dziecka, na przykład: porządku, własnego działania, ruchu, miłości. Są to zagadnienia znane pedagogom montessoriańskim, bowiem założenia te są im przekazywane na różnego rodzaju szkoleniach, ale teraz mają możliwość zatrzymania się nad wypowiedziami samej twórczyni i samodzielnej interpretacji czy oceny jej poglądów.

W drugiej części książki autorka wyjaśnia wybrane pojęcia, które wprowadzają czytelnika w teoretyczne założenia jej metody, w tym pedagogiczne, jak i psychologiczne. Jednakże nie są to teksty naukowe, ale też nie mają one charakteru przewodnika metodycznego. Książka ta różni się od wcześniejszych jej dzieł właśnie tym, że zawiera krótkie, zamknięte opowiadania, które można traktować jako dzielenie się poczynionymi przez autorkę obserwacjami dziecka, które w atmosferze wolności i autonomii podejmuje szereg działań, służących mu do budowania swojej osobowości.

Obserwacje to przyczyniły się do powstania zasad, które obowiązują w placówkach montessoriańskich. Są to: uczenie się przez powtarzanie; zasada wolnego wyboru, praca z materiałami rozwojowymi, a nie z zabawkami; brak kar i nagród; cisza; respektowanie godności dziecka; dyscyplina i porządek, które prowadzą do wolności.

W drugiej części znajdziemy również refleksje dotyczące nauczyciela, ale też opis zachowań dzieci, które jej zdaniem są konsekwencją napotkanych przez nie przeszkód na drodze własnego rozwoju. M. Montessori wskazuje, że nieporządek, nieposłuszeństwo, lenistwo, łakomstwo, egoizm i kłótniowość oraz rozkapryślenie, ale także nadmierna wyobraźnia, nie są typowymi cechami dzieciństwa, ale raczej oznakami wytworzonych przez dziecko mechanizmów obronnych. Autorka nazywa je odchyleniami od normy i rozpatruje je również w kontekście społeczno-moralnym.

Ostatnia, trzecia część, zawiera siedem kolejnych, krótkich refleksji na temat walki dorosłego z dzieckiem, instynktu pracy oraz wskazania różnic między pracą dorosłego i dziecka. Ciekawe dla czytelnika mogą być również wyjaśnienia, dlaczego dziecko jest dla dorosłego nauczycielem, a także jaką misję pełnią rodzice.

Polskie tłumaczenie książki *Il segreto dell'infanzia* jest pozycją, która na pewno wzbogaca literaturę źródłową włoskiej myśli pedagogicznej. Pozwala czytelnikowi zapoznać się bezpośrednio z dorobkiem M. Montessori, a nie tylko z opracowaniami upowszechniającymi jej dzieło pedagogiczne. Na koniec tej recenzji chciałabym zaznaczyć, że niestety powielono również w polskim tłumaczeniu błąd w dacie inauguracji pierwszej szkoły dla dzieci w Rzymie, która odbyła się w roku 1907, a nie, jak podano, w 1906 (Montessori 2018: 138). W tekście pojawiają się również liczne błędy stylistyczne, gramatyczne i merytoryczne, co zdecydowanie nie powinno znaleźć się w dziele, które zostało naukowo zredagowane. Taki przekład staje się niezrozumiały dla Czytelnika, który nie zna myśli pedagogicznej włoskiej lekarki. Trzeba też pamiętać, że większość dzieł M. Montessori była nieautoryzowana. Powstawały one jako zbiór wygłaszanych przez nią konferencji i dlatego tłumacząc je, należy dokonać odpowiedniej korekty i odnieść się do innych tekstów oraz opracowań, w celu zweryfikowania i uaktualnienia faktów.

Bibliografia

- Montessori M. (1913). *Domy Dziecięce. Metoda pedagogii naukowej stosowana w wychowaniu najmłodszych dzieci*, Warszawa: Nakład H. Lindenfelda.
- Montessori M. (1936). *Myśli przewodnie mojej metody*, „Wychowanie Przedszkolne” nr 12, s. 137-143.
- Montessori M. (2014). *Odkrycie dziecka*, tłum. A. Pluta, Łódź: Palatum.
- Montessori M. (2018). *Sekret dzieciństwa*, tłum. L. Krolczuk-Wyganowska, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Scocchera A. (1997). *Maria Montessori una storia per il nostro tempo*, Roma: Edizioni Opera Nazionale Montessori.
- Surma B. (2017). *Sviluppo e ricezione dell'idea di educazione montessoriana in Polonia*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, nr 3-4, s. 180-195.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Dr hab. Barbara Surma, prof. AIK
Wydział Pedagogiczny
Akademia Ignatianum w Krakowie
e-mail: barbara.surma@ignatianum.edu.pl